

Tjörns kommun
kommun@tjorn.se

Beslut efter uppföljning, grundskola

efter tillsyn i Bleketskolan
i Tjörns kommun

Uppföljning av tillsyn i Bleketskolan

Bakgrund

Skolinspektionen genomförde tillsyn av Bleketskolan i Tjörns kommun under höstterminen 2019 och fattade beslut den 26 mars 2020. I beslutet bedömde Skolinspektionen att Tjörns kommun, såsom huvudman för Bleketskolan, inte säkerställer att författningskraven uppfylls avseende skolans värdegrundsarbete, skolans målinriktade arbete mot kränkande behandling samt att utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Därtill bedömde Skolinspektionen att elevhälsan inte arbetar främst förebyggande och hälsofrämjande samt att användningen av skolbiblioteket inte uppfyller författningarnas krav. Skolinspektionen förelade därför Tjörns kommun att senast den 11 september 2020 vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna. Skolinspektionen har nu gjort en uppföljning av de brister som konstaterats i detta beslut. Uppföljningen bygger på en redovisning av vidtagna åtgärder som Tjörns kommun inkom med den 10 september 2020 samt de intervjuer och iakttagelser som gjorts vid besök på skolan den 19 oktober 2020, digitala intervjuer den 21 oktober 2020 samt kompletterande information från skolan som inkom till Skolinspektionen den 20 november 2020.

Skolinspektionens beslut

Vid uppföljning av tidigare beslut konstaterar Skolinspektionen att huvudmannen inte avhjälp samtliga påtalade brister. Skolinspektionen förutsätter att huvudmannen skyndsamt vidtar åtgärder för att avhjälpa de brister som kvarstår. Skolinspektionen avslutar tillsynen avseende de brister som har avhjälpats.

Nedan anges de åtgärder som huvudmannen måste vidta för att avhjälpa de påtalade bristerna samt den lagstiftning med tillhörande föreskrifter som huvudmannens åligganden följer av. Enligt 2 kap. 8 § skollagen ansvarar huvudmannen för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar. Vidare ska huvudmannen enligt 4 kap. 7 § skollagen, om det vid uppföljning, genom klagomål eller på annat sätt kommer fram att det finns brister i verksamheten, se till att nödvändiga åtgärder vidtas. Dessa bestämmelser ligger till grund för samtliga åtgärder i beslutet om föreläggande.

Skälen för Skolinspektionens ställningstagande i fråga om att verksamheten inte uppfyller krav som följer av föreskrifter som gäller för verksamheten (påtalade brister) samt i fråga om de skyldigheter som huvudmannen måste fullgöra (åtgärder) redovisas nedan under rubriken Föreläggande.

Med anledning av den rådande situationen med risker för smittspridning av Covid-19

Skolinspektionen är medvetna om att många skolor i dagsläget är påverkade med anledning av Covid-19. Följden kan vara stor frånvaro av personal eller att resurser måste tas i anspråk för nya förhållanden. Vi följer kontinuerligt situationen och hur den påverkar skolsystemet i olika delar av landet. Skolinspektionen har i detta beslut satt tidsfristen, inom vilken åtgärderna ska vidtas, med hänsyn till rådande omständigheter.

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Tjörns kommun att senast den 27 augusti 2021 vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling

Bedömning av brist

Skolinspektionen konstaterar att Tjörns kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Det bedrivs ett aktivt och medvetet värdegrundsarbete för att skapa en miljö som bygger på respekt och delaktighet. (Lgr 11, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Förståelse och medmänsklighet, En likvärdig utbildning, God miljö för utveckling och lärande, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper)
- Utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. (5 kap. 3 § skollagen; Lgr 11, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.8 Rektorns ansvar)
- Vid skolenheten bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever. (6 kap. 6-10 §§ skollagen)

Åtgärder

Arbete med normer och värden

Huvudmannen ska se till att det bedrivs ett aktivt och medvetet värdegrundsarbete för att skapa en miljö som bygger på respekt och

delaktighet. Arbetet ska nå ut till alla elever på skolan och särskilt beakta de behov som finns på skolan. För att göra detta ska huvudmannen:

- Se till att rektor säkerställer att lärarna som en del i sin undervisning klargör och med eleverna diskuterar det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet samt öppet redovisar och diskuterar skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem. I detta värdegrundsarbete med eleverna är det särskilt viktigt att följande delar av värdegrundsuppdraget ingår: att aktivt motverka alla tendenser till diskriminering på grund av sexuell läggning samt att synliggöra och med eleverna diskutera hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter, samt hur könsmönster kan begränsa egna livsval och livsvillkor. (1 kap. 4-5 §§ skollagen, 2 kap. 8-9 §§ skollagen; Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2.1 Normer och värden, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.8 Rektorns ansvar).
- Se till att rektorn säkerställer att personalen på skolan har den kompetens som behövs för att kunna arbeta aktivt och medvetet efter de nationella riktlinjerna för arbetet med normer och värden, och då särskilt frågor som rör att uppmärksamma och motverka diskriminering utifrån diskrimineringsgrunden sexuell läggning samt att uppmärksamma och arbeta för elevers lika rättigheter och möjligheter oberoende av könstillhörighet. Vid behov bör rektorn sätta in de kompetensutvecklingsinsatser som denne bedömer är nödvändiga för att säkerställa denna kompetens hos personalen. (2 kap. 8-9 §§ skollagen, 2. kap. 34 § skollagen, Lgr 11 2.1 Normer och värden, 2.8 Rektorns ansvar)

Trygghet och arbete mot kränkande behandling

Huvudmannen ska se till att utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet samt att det bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever vid skolenheten. För att göra detta ska huvudmannen:

- Se till att rektorn tillsammans med personal och elever genomför en ny kartläggning av risker för kränkande behandling och otrygghet som finns på skolan, i den mån detta inte redan skett. Kartläggningen behöver särskilt ta sikte på förekomsten av grovt och kränkande språkbruk, "hets" och "skojbråk" samt otrygghet kopplat till trängsel som kan leda till konflikter. (2 kap. 9-10 §§ skollagen, 5 kap. 3 § skollagen, 6 kap. 5-7 §§ skollagen, 2.8 Rektorns ansvar).

- Se till att rektorn tillsammans med elever och personal analyserar den aktuella kartläggningen och i detta särskilt beaktar vuxennärvaro under raster samt lokalförutsättningar som kan kopplas till att konflikter uppstår. Huvudmannen ska säkerställa att rektorn därefter ser till att de åtgärder som analysen visar behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling och för att skapa en trygg skolmiljö genomförs. (2 kap. 9-10 §§ skollagen, 5 kap. 3 § skollagen, 6 kap. 5-7 §§ skollagen, 2.8 Rektorns ansvar).
- Se till att rektorn, genom att inhämta uppgifter från lärare, övrig personal och elever, följer upp och utvärderar de åtgärder som vidtagits för att skapa trygghet samt förebygga och förhindra att elever utsätts för kränkande behandling. I samband med utvärdering av vidtagna åtgärder ska rektorn också ta ställning till om andra eller ytterligare åtgärder behövs och i förekommande fall besluta om sådana samt se till att dessa genomförs (2 kap. 9-10 §§ skollagen; 5 kap. 3 § skollagen, 6 kap. 5-8 §§ skollagen; Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar).

Studiero

Huvudmannen ska säkerställa att utbildningen utformas på ett sådant sätt att alla elever vid skolenheten tillförsäkras en skolmiljö som präglas av studiero. För att göra detta ska huvudmannen:

- Se till att rektorn, genom att inhämta uppgifter från lärare, övrig personal och elever, följer upp och utvärderar de åtgärder som vidtagits för att säkerställa att elevernas skolmiljö präglas av studiero. I samband med utvärdering av vidtagna åtgärder ska rektorn också besluta om vilka ytterligare åtgärder som behövs samt se till att dessa genomförs och/eller intensifiera pågående åtgärder samt se till att detta genomförs. (2 kap. 9-10 §§ skollagen, 5 kap. 3 § skollagen; Lgr 11, 1 Varje skolas utveckling, 2.8 Rektorns ansvar)

Motivering till bedömning av brist

Skolinspektionens bedömning efter uppföljning av tillsyn

Skolinspektionen bedömer att Tjörns kommun inte har vidtagit tillräckliga åtgärder för att bristerna avseende skolans värdegrundarbete, målinriktade arbete mot kränkande behandling samt att utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero ska anses vara avhjälpna.

Brister kvarstår i arbetet med normer och värden

Skolinspektionen bedömer att värdegrundsarbetet på skolan utvecklats och förtydligats på olika sätt, men att det fortfarande inte sker på ett tillräckligt aktivt och medvetet sätt i alla lärares undervisning. Det finns vissa områden inom värdegrundsuppdraget som ännu inte planeras och genomförs på ett tillräckligt aktivt och medvetet sätt utifrån de behov som finns på skolan och som når alla elever på skolan.

Bedömningen grundar sig i följande. I intervjuer med personal och skolledning framkommer att rektor och personal förtydligat vilket värdegrundsarbete som ska genomföras av lärare och annan personal i respektive årskurs under läsåret 20/21, vilket också framgår av skolans dokumenterade planering för värdegrundsarbetet. Detta avser värdegrundsarbete som kommer som inslag i elevernas utbildning, till exempel i form av temaveckor och föreläsningar/aktiviteter med externa medverkande, samt det värdegrundsarbete som tas upp inom ramen för den ordinarie undervisningen i vissa ämnen. Utredningen visar dock att värdegrundsarbetet fortfarande inte bedrivs på ett tillräckligt aktivt och medvetet sätt så att det sker i alla lärares undervisning och kommer alla elever till del. Det finns därtill fortfarande områden inom värdegrundsuppdraget som inte genomförs på ett tillräckligt aktivt och medvetet sätt utifrån de behov som finns på skolan. Dit hör värdegrundsarbete som handlar om grundläggande demokratiska värderingar, såsom respekt för människors lika värde oavsett sexuell läggning och värdegrundsarbete för att främja elevers lika rätt och möjligheter oberoende av könstillhörighet samt motverkandet av könsmonster som begränsar elevernas lärande och utveckling.

I intervjuer med elever framkommer att det alltjämt förekommer, och ges uttryck för, starkt negativa attityder gentemot elever som "sticker ut" från vad de uppfattar som normer som råder på skolan, däribland normer kring sexuell läggning. Av intervjuer med elever, personal och rektor, samt av dokumentation, framgår att det i klasserna vid ett tillfälle under höstterminen 2020 har skett en genomgång av diskrimineringsgrunderna samt att en del elever i vissa ämnen och årskurser har fått möta frågor som rör bland annat genus och sexuell läggning. Utöver detta finns inte något pågående värdegrundsarbete som särskilt adresserar frågor om respekt för allas lika värde oavsett sexuell läggning. Av utredningen framgår förvisso att en värdegrundsinsats, som kommer att ta upp exempelvis HBTQ-frågor, har planerats senare under läsåret men vid tiden för uppföljningen har den ännu inte genomförts. Av utredningen framgår därtill att det, liksom vid tidigare tillsynsbesök, finns en osäkerhet bland lärare kring hur de på skolan ska arbeta med till exempel HBTQ-frågor för att inte arbetet ska få motsatt effekt och i sig medföra större utsatthet för enskilda individer. Lärare beskriver att de skulle

behöva mer stöd och fortbildning på detta område. Utredningen visar också att elever uppfattar att det görs skillnad mellan pojkar och flickor på skolan och att lärare diskuterat detta men att det inte finns någon konkret planering för hur de ska arbeta med denna fråga på skolan. Att det inte sker ett tillräckligt aktivt och medvetet arbete med dessa områden inom värdegrundsuppdraget utifrån skolans behov försvårar möjligheterna för eleverna att nå det som enligt läroplanen ska vara skolans mål för varje elev avseende normer och värden.

Skolinspektionen bedömer att skolans värdegrundsarbete behöver bli mer aktivt och medvetet så att det i enlighet med vad som framgår av läroplanen innefattar alla områden i värdegrundsuppdraget och är en del i all undervisning. Detta behöver ske genom att rektor, lärare och elevhälsa gör sig medvetna om elevernas attityder och åsikter som rör värdegrunden. Arbetet behöver därefter tydligare ta sin utgångspunkt i elevernas attityder till de grundläggande demokratiska värderingarna så att arbetet också innefattar respekt för människors lika värde oavsett sexuell läggning, främjandet av elevers lika rätt och möjligheter oberoende av könstillhörighet samt att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande och utveckling. Vidare måste säkerställas att arbetet med normer och värden kommer alla elever till del.

Brister kvarstår i arbetet med att utforma utbildningen så att skolmiljön präglas av trygghet och i arbetet för att motverka kränkande behandling

Skolinspektionens utredning visar att skolan har påbörjat ett arbete för att se till att skolmiljön präglas av trygghet och motverka kränkande behandling av elever. Skolinspektionen bedömer dock att åtgärderna inte är tillräckliga, då skolmiljön fortfarande för många elever inte präglas av trygghet och då kränkningar och trakasserier alltfjämt är vanligt förekommande.

Bedömningen grundar sig i följande. Av utredningen framgår visserligen att rektor och personal, utifrån kartläggning och analys av risker och behov på skolan, har vidtagit flera åtgärder för att skolmiljön ska präglas av trygghet och för att motverka kränkande behandling. Exempelvis har personal, under medverkan av elever, arbetat med att förtydliga och förankra ordningsreglerna på skolan, där bland annat språkbruk och respekt för andra människor tas upp. Det har också genomförts samtal i vissa grupper/klasser i syfte att förebygga kränkande behandling och skapa större trygghet i just dessa grupper/klasser. Utredningen visar dock att det alltfjämt är vanligt förekommande med grovt och kränkande språkbruk bland elever och att elever "skojbråkar" och "hetsar" mot varandra. Även om "hets" av flera elever beskrivs som "skoj" mellan kompisar, så framgår av utredningen att det i dessa situationer finns en påtaglig risk för kränkande behandling och trakasserier, vilket också bidrar till en otrygg miljö för elever. Vidare beskriver eleverna att vuxna sällan finns

bland eleverna på raster, när de flesta incidenter/situationer med "hets" och "skojbråk" inträffar. Av utredningen framgår också att det finns lokalmässiga och organisatoriska förutsättningar som leder till trängsel bland eleverna i vissa elevutrymmen, som bidrar till otrygghet och risk för kränkande behandling.

Utifrån utredningen kan Skolinspektionen konstatera att åtgärderna för att skapa trygghet samt förebygga och förhindra kränkande behandling inte har varit tillräckliga för att komma tillrätta med situationen på skolan. Utöver att eleverna har rätt till en miljö som präglas av trygghet och är fri från kränkande behandling, är trygghet även en viktig grund för elevernas lärande och personliga utveckling. Skolinspektionen bedömer att huvudmannen, rektor och personal, utifrån en aktuell kartläggning och analys av situationen på skolan avseende trygghet och risk för kränkande behandling, måste vidta de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling och för att skapa en miljö som präglas av trygghet.

Brister kvarstår i arbetet med att utforma utbildningen så att skolmiljön präglas av studiero

Skolinspektionen bedömer att skolans åtgärder för att se till att utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av studiero inte är tillräckliga för att bristen ska anses avhjälpt. Av utredningen framgår visserligen att ett flertal åtgärder har vidtagits, såväl på övergripande nivå på skolan som på gruppnivå i vissa klasser. I intervjuer framkommer också att personal, rektor och elever i en del klasser upplever att studieron har förbättrats på skolan. Trots dessa åtgärder visar utredningen att det alltjämt råder bristande studiero i vissa klasser på skolan, till exempel att elever under lektion skriker till både varandra och lärare, att saker kastas i klassrummen och att händelser sker utanför klassrummet som knackningar på fönster, vilket gör att elever blir störda i sitt skolarbete och därmed i sin kunskapsutveckling. Rektorn och personal på skolan måste vidta ytterligare åtgärder och/eller intensifiera de åtgärder som hittills vidtagits kopplat till de behov som finns på skolan, så att alla elever, i alla ämnen, klasser och årskurser tillförsäkras en skolmiljö som präglas av studiero.

Rättslig reglering

Arbete med normer och värden

Enligt skollagen syftar utbildningen inom skolväsendet till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets ocränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde,

jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling (1 kap. 4-5 § skollagen). Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet leds och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas. Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap. 9-10 §§ skollagen).

Enligt läroplanen ska skolan aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig handling i olika sammanhang. Läraren ska klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet samt öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem (Lgr 11, 2.1 Normer och värden). Alla som arbetar i skolan ska främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön (Lgr 11, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande). Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser (Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Förståelse och medmänsklighet). Alla som arbetar i skolan ska aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper (Lgr 11, 2.1 Normer och värden, Riktlinjer). Skolan ska aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. (Lgr 1, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, en likvärdig utbildning). Alla som arbetar i skolan ska i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor. Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter, samt hur könsmonster kan begränsa egna livsval och livsvillkor. (Lgr 11, 2.1 Normer och värden, Riktlinjer).

Trygghet och studiero

Enligt skollagen ska utbildningen utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero (5 kap. 3 § skollagen).

Enligt läroplanen har rektor som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero (Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar).

I förarbetena till skollagen framgår att en av de viktigaste förutsättningarna för att barn och ungdomar ska kunna inhämta och utveckla kunskaper och värden är en trygg och stimulerande lärandemiljö. En viktig grund för att åstadkomma trygghet och studiero i skolan är en aktiv dialog mellan elever, mellan elever och lärare eller annan personal och även elevens vårdnadshavare om de gemensamma värden som ska gälla. Det förebyggande arbetet är centralt. Det är skolans, och ytterst rektorns ansvar att skapa trygghet och studiero i skolan. En viktig förutsättning för detta är att elever, lärare och annan personal känner ett gemensamt ansvar och har respekt för varandra i skolan samt att skolan även involverar elevernas vårdnadshavare i arbetet med att skapa gemensamma utgångspunkter för en trygg skolmiljö. Det kräver ett aktivt värdegrundsarbete där grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter kommer till uttryck i praktisk handling. Att skapa en miljö som bygger på respekt och delaktighet utgör grunden för en trygg och utvecklande studiemiljö (prop. 2009/10:165, s. 319 f.).

Målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling

Enligt skollagen ska huvudmannen för varje verksamhet se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever. Huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att elever utsätts för kränkande behandling. Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan. Huvudmannen ansvarar för att personalen fullgör de skyldigheter som anges i 6 kapitlet, när den handlar i tjänsten eller inom ramen för uppdraget (6 kap. 5–8 §§ skollagen).

Skolinspektionens tidigare beslut

I beslutet den 26 mars 2020 bedömde Skolinspektionen att det finns brister i skolenhetens värdegrundsarbete, brister i skolenhetens arbete med att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero och brister i skolans arbete mot kränkande behandling. Utredningen visade att värdegrundsarbetet inte bedrivs

aktivt och medvetet, vilket bedömdes som särskilt allvarligt då utredningen visade att det finns ett tydligt motstånd mot HBTQ-personer bland skolans elever. Vidare visade utredningen att skolmiljön inte präglas av trygghet och att det finns brister i skolans arbete mot kränkande behandling då flera elever upplever både otrygghet och kränkningar. Det framgick också att utbildningen inte utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av studiero då det finns elever i vissa klasser som inte har studiero.

Skolinspektionens utredning

Arbete med normer och värden

Av utredningen framgår att värdegrundsarbetet fortfarande inte bedrivs på ett tillräckligt aktivt och medvetet sätt så att det sker i alla lärares undervisning och kommer alla elever till del. Huvudmannen redogör i sin redovisning för att det finns en planering för övergripande värdegrundsinslag för respektive årskurs varje läsår samt en del värdegrundsfrågor som tas upp inom ramen för vissa ämnen. Exempelvis anges att frågor som tolerans och främlingsfientlighet tas upp i de samhällsorienterande ämnena (SO) i årskurs 7, litteraturstudier med tema på genus, hbtq, normer, tolerans och främlingsfientlighet tas upp i svenska i årskurs 8 och 9 samt analys av text och bild ur ett genusperspektiv i svenska och bild. Andra inslag av värdegrundsarbete är till exempel en tema-vecka "En vecka fri från våld" som bland annat tar upp maskulinitetsnormer och att förebygga våld, genomgång och samtal om diskrimineringsgrunderna i samtliga klasser av trygghetsteamet, gruppsamtal om värdegrundsfrågor i klass/mindre grupper (flick- och pojkgrupper) i en årskurs samt litteraturstudier och forumspel om härskartekniker. Vidare anges att personal under medverkan av elever inför höstterminen 2020 har arbetat med att förtydliga ordningsreglerna ("ANSVAR"), där bland annat språkbruk och respekt ingår. Det anges också att varje ämneslärare ska ta upp de diskrimineringsgrunder som kan knytas till sitt ämne och föra diskussion kring dessa.

Lärarna beskriver i intervju att det finns tydliga förväntningar på att de ska ta upp värdegrundsfrågor i sin undervisning, men att de inte vet om och hur detta i så fall görs av alla lärare. De har visserligen, när de planerar för vissa teman, gått igenom vad i temat som ska tas upp i olika ämnen men de har inte utifrån kursplanerna diskuterat vilka värdegrundsfrågor som ska lyftas i undervisningen i respektive ämne.

Av intervjuer med elever i olika klasser framgår att det varierar mellan olika klasser i vilken utsträckning de får möta och diskutera värdegrundsfrågor i undervisningen, som till exempel allas lika värde oavsett sexuell läggning samt jämställdhet och genus. Elever i en del klasser säger att de inte har tagit upp den typen av frågor under höstterminen 2020. Andra elever beskriver att de har pratat om dessa frågor "lite grann", till exempel i SO-undervisningen, i svenska

under vårterminen 2020 och i samband med att de under höstterminen 2020 gick igenom ordningsreglerna "ANSVAR". När frågor om till exempel homosexualitet och jämställdhet har tagits upp i en del klasser har det enligt eleverna tagits upp på ett generellt plan, och inte med koppling till hur det är på Bleketskolan. Någon elev beskriver att när de i klassen tog upp frågor om jämställdhet var det i form av att läraren informerade eleverna.

Av utredningen framgår vidare att det på skolan inte bedrivs ett tillräckligt aktivt och medvetet värdegrundsarbete som rör HBTQ. Av intervjuer med elever framgår att det fortfarande bland elever på skolan finns starkt negativa attityder gentemot homosexuella personer. Några elever beskriver att om en elev på skolan skulle vara öppet homosexuell skulle eleven hamna utanför, bli "hetsad" och elever skulle sannolikt skrika åt personen. Eleverna ger också exempel på att det finns en faktisk utsatthet bland elever på skolan utifrån diskrimineringsgrunden sexuell läggning. Andra elever beskriver att en elev som är öppet homosexuell inte skulle bli bemött på ett vänligt sätt. Eleverna beskriver också att elever "pratar bakom ryggen" om elever som "sticker ut". Som elev behöver man anpassa sig till normen på skolan, annars blir man inte accepterad, uppger en elev. Av intervjuer med lärare, elevhälsa och rektor framgår att det bland personalen finns olika uppfattning om förekomsten av negativa attityder gentemot homosexuella personer bland elever på skolan. Några i personalen beskriver att de inte har uppfattat att det finns någon fientlighet gentemot homosexuella personer bland elever på skolan, medan andra beskriver att homosexualitet är en kontroversiell fråga på skolan liksom i det omgivande samhället vilket innebär en risk för att enskilda elever kan bli "utpekade" om frågan adresseras.

På frågan till lärare om HBTQ-frågor är någonting som lyfts i värdegrundsarbetet på skolan svarar lärare att de under tidigare läsår [18/19 enligt tidigare utredning/beslut], arbetat med dessa frågor men att det arbetet då fick motsatt effekt bland eleverna och att detta har sin grund i att det är en kontroversiell fråga såväl på skolan som i det omgivande samhället (vilket även framgår av tidigare tillsynsbeslut). Lärarna beskriver att alla lärare ska arbeta med frågan, men att det inte finns någon närmare plan för detta arbete. I lärarintervjun beskrivs vidare att det pågår en diskussion bland personalen på skolan, tillsammans med bland annat personal från "Delta" (Delta är samlingsnamnet för kulturskolan och kultur- och fritidscentra och vad som finns att göra för barn och unga på Tjörn mellan 0 och 19 år), om hur man på skolan på bästa sätt ska arbeta med frågor som rör homosexualitet, för att undvika att arbetet återigen får motsatt effekt bland eleverna. En strategi/tanke som lyfts i dessa samtal har varit att ta upp värdegrundsfrågor kopplat till sexuell läggning utan att tydliggöra för eleverna att det är detta det handlar om, i syfte att det inte ska bli utpekande för enskilda individer. Lärarna beskriver vidare

att alla lärare deltog i en workshop i början av höstterminen 2020 och att de då diskuterade hur de kan arbeta med dessa frågor. Lärarna uppger också i intervju att de skulle behöva fortbildning och mer stöd i detta arbete.

Av intervjuer med lärare, elevhälsa och elever framgår vidare att trygghetsteamet vid ett tillfälle i respektive klass på skolan har gått igenom diskrimineringsgrunderna. Elevhälsan beskriver att detta gjordes i helklass och att de försökte få igång en diskussion, vilket de upplevde var lättare i vissa klasser och svårare i andra. En representant i trygghetsteamet beskriver i kompletterande information att de i trygghetsteamet under senare delen av hösten 2020 har börjat läsa och diskutera ett utbildningsmaterial om värdegrundsfrågor kopplat till sexuell läggning. Rektorn säger i intervju att de behöver arbeta med HBTQ-frågor på skolan, att det ska vara tydligt för eleverna vad det handlar om och att det finns en planering i arbetsplanen och likabehandlingsplanen för att dessa frågor ska tas upp, men att de däremot inte har kommit till genomförandet av de delarna av värdegrundsarbetet ännu. Rektorn hänvisar till temaveckan "vecka fri från våld" som ska genomföras i slutet av höstterminen 2020 då bland annat sexuella trakasserier ska tas upp. Rektorn uppger vidare att han i det arbetet förväntar sig att lärarna kommer att arbeta med HBTQ-frågor med eleverna.

Av utredningen framgår att det på skolan inte bedrivs ett tillräckligt aktivt och medvetet värdegrundsarbete som rör jämställdhet och att motverka begränsande könsmonster. Lärare beskriver i intervju att det i skolans elevenkät från höstterminen 2019 kom fram att eleverna upplever att det görs skillnad mellan pojkar och flickor. Flera elever beskriver också i intervju att de upplever att personal på skolan behandlar killar och tjejer olika på skolan, exempelvis när det kommer till att följa ordningsreglerna. Av skolans likabehandlingsplan anges att "all personal skall verka för en mer jämställd miljö på skolan". Lärare beskriver i intervju att de i kollegiet har pratat om genus och att de behöver "ta på sig genusglasögonen", men att de inte har något mer specifikt planerat utifrån detta identifierade behov på skolan. Några elever beskriver i intervju att de i ämnen som svenska, bild och SO har kommit in på frågor som rör jämställdhet, genus och normer kring manligt och kvinnligt, vilket även framgår av huvudmannens redovisning. Elever beskriver också att det ibland i dessa ämnen har tagits upp som frågor/uppgifter som eleverna får arbeta med och ibland som information. Enligt eleverna har de inte i det arbetet gjort kopplingar till hur det är på Bleketskolan när det kommer till normer kring manligt och kvinnligt.

Trygghet och arbete mot kränkande behandling

Av utredningen framgår att huvudmannen vidtagit vissa åtgärder för att se till att skolmiljön präglas av trygghet och för att motverka kränkande behandling.

Av huvudmannens redovisning framgår att rektor och personal under medverkan av elever har kartlagt och analyserat skolans behov av åtgärder (bland annat genom en fördjupad kartläggning i maj 2020 och i en likabehandlingsenkät i slutet av höstterminen 2020). Utifrån denna kartläggning och analys av skolans behov har flera åtgärder vidtagits. Bland annat har skolan arbetat med att förtydliga ordningsreglerna och i detta arbete involverat elever genom elevrådet som i sin tur har tagit upp ordningsreglerna i klasserna. Vidare anger huvudmannen åtgärder som bland annat handlar om att skolan har buss- och rastvärdar, rastaktiviteter, samarbete med kommunens ungdomssamordnare med lektioner och föräldrainformation om bland annat nättrygghet på sociala medier. Därtill uppges att olika åtgärder satts in i olika årskurser och klasser utifrån behov. Exempelvis har mentorer, kurator och kommunens ungdomssamordnare i en årskurs haft samtal med elever i grupper och i klasser kring hur man rör sig bort från negativt beteende och olika roller i sådana situationer.

Av utredningen framgår dock att det i skolmiljön fortfarande ofta förekommer situationer som innebär risk för kränkande behandling och som bidrar till otrygghet för elever. I intervjuer med elever framkommer att det fortfarande ofta sker situationer och incidenter elever emellan som eleverna beskriver som "skojbråk" och att elever "hetsar" mot varandra. Enligt eleverna innebär "hets", att eleverna, oftast pojkar, är "på varandra" och skriker ord. Det kan enligt eleverna vara öknamn, ha koppling till något eleven gjort, vad elevens föräldrar heter, vad eleven har för bakgrund, eller ett ord - vilket som helst som har en koppling till den specifika eleven- som sägs/skriks till eleven. Elever i alla årskurser känner igen detta, och säger att det förekommer olika mycket i olika klasser, i en del elevgrupper sker det dagligen. Liksom vid tidigare tillsynsbesök säger eleverna att det främst är bland pojkar på skolan som detta är ett problem. En del elever beskriver att "hets" ofta sker inom kompisgrupper, och att de flesta uppfattar det som skämt. En del elever beskriver att hur det uppfattas också beror på vilken status man har i kompisgruppen och att om någon med lägre status och inte så många vänner blir utsatt så vågar den personen inte "hetsa" tillbaka. Även i kompisgäng är det någon som är extra utsatt, säger en elev. Någon elev menar att eleverna har vant sig vid detta och inte "tar åt sig" lika mycket som när de gick i lägre årskurser. I samband med uppföljningsbesöket på skolan noterade Skolinspektionens inspektör en situation där elever under en rast tränger sig mot en elev och fäller kommentarer om elevens utseende. De inblandade eleverna skrattar och kommentarer riktade mot eleven fortsätter att fällas. Enligt lärarna har det blivit betydligt lugnare vad gäller "hetsande" i årskurs 9, men säger att det kan finnas kvar i någon mån, men att de inte märker det på lektionstid. Elever i årskurs 9 beskriver att "hets" mestadels sker på raster och

att de vuxna nog tror att det har blivit bättre. I årskurs 7 beskriver lärare att det i ett par klasser förekommer konflikter som syns och hörs på raster, och att det är händelser och kommentarer elever emellan. Lärare uppger att det under vårterminen 2020 var oroligt i nuvarande årskurs 8, då det var många vikarier i årskursen på grund av pandemin, men att de uppfattar att det nu är lugnt för årskurs 8. Det förekommer dock incidenter och det tar de tag i, säger lärare. I skolans likabehandlingsplan/plan mot kränkande behandling framgår att kartläggningen i slutet av höstterminen 2019 avseende risker för verbala kränkningar, visade att det förekommer en hel del öknamn, "hetsningar" och taskiga kommentarer mellan en del elever på skolan. Skolans fördjupade kartläggning i maj 2020, som också redovisas i skolans likabehandlingsplan/plan mot kränkande behandling, om vad som sker i klassrum, korridorer, verbala kränkningar och elevers agerande vid till exempel kränkningar, visade en viss nedgång av kränkningar, men att behovet av åtgärder kvarstår. Lärarna beskriver att de efter den fördjupade enkäten bland annat kunde se att det förekom kränkningar mellan elever i korridorer. Rektorn säger i intervju att han känner igen det som eleverna kallar "hets" men att hans uppfattning är att det inte är väldigt utbrett bland eleverna, utan att det rör sig om ett fåtal elever på skolan där detta sker. Rektorn uppger vidare att en del av de kränkningar som de har haft på skolan har haft kopplingar till "skojbråk". Frågan om "skojbråk", vad som är okej och inte, har enligt rektorn lyfts i olika sammanhang, vilket bekräftas i intervjuer med elever. Som framgår ovan av huvudmannens redovisning av åtgärder, framgår även av intervjuer med elever och personal att skolans ordningsregler har förtydligats utifrån uppföljning av elevernas upplevelse av trygghet och kränkande behandling. Ordningsreglerna har gått igenom och diskuterats med eleverna på skolan i början av höstterminen 2020, i en del klasser kombinerat med uppgifter/övningar. Lärarna beskriver att trygghetsteamet har gett förslag på hur mentorerna kan arbeta med ordningsreglerna tillsammans med eleverna.

Utredningen visar att det alltför ofta förekommer ett grovt och kränkande språkbruk på skolan. Elever i några olika klasser beskriver att språkbruket bland elever på skolan är på samma sätt som tidigare, att elever använder ord som "hora", "fitta", "bög" och "kuk" både under lektioner, i matsalen och på raster. Ibland säger eleverna grova ord på andra språk vilket lärarna då inte uppfattar, enligt elever. Lärarna hör, men förstår inte eller bryr sig inte, säger några elever. Enligt eleverna har de själva vant sig och bryr sig inte lika mycket om detta längre. I den uppföljning och analys av arbetet med språkbruk som redovisas i skolans kvalitetsrapport efter läsåret 19/20 anges att de på skolan behöver diskutera och ta fram metoder med eleverna för att aktivt arbeta med språkbruket. Lärare beskriver i intervju att det finns behov av att ständigt arbeta med eleverna kring språkbruket. Rektor säger att de på skolan ska

fortsätta arbeta löpande kring elevernas språkbruk, att det är en del av skolans ordningsregler som de ska fortsätta arbeta med eleverna kring. Några elever beskriver att de pratat om vad som är okej och inte i vad man säger till varandra i samband med att man arbetat med ordningsreglerna under höstterminen. I övrigt ges i intervjuer med lärare, elever och rektorn enstaka exempel på att hur språkbruk har lyfts i vissa årskurser i vissa sammanhang, som i årskurs 7 utifrån materialet ”#hashtag” som tar upp kränkningar på sociala medier.

Av utredningen framgår att trängsel i vissa elevutrymmen bidrar till otrygghet och risk för kränkande behandling. Av intervjuer med elever, lärare och rektor framgår att förutsättningar i lokaler och organisation (exempelvis schemaläggning) medför situationer där elever trängs vilket enligt lärare kan leda till konflikter. Elever beskriver i intervju att de får trängas när de försöker ta sig ut från klassrum och i synnerhet de modulhus som skolan använder sig av. Lärare uppger att lokalerna är ett problem och att eleverna har det för trångt vid sina skåp, vilket leder till att många elever blir stående på en liten yta och att det blir knuffar, om än i vissa fall oavsiktliga, och att det händer att konflikter uppstår i dessa situationer. Rektorn beskriver att han vet att det blir trångt på vissa ställen på skolan och att de lokalmässiga förutsättningarna inte är optimala. Enligt rektorn har de försökt att schemalägga för att undvika att situationer uppstår och han tillägger att det inte har framkommit till rektorn att det lättare uppstår konflikter i och med trängsel på vissa platser. Enligt kompletterande uppgifter från representanter från trygghetsteamet har de tillsammans med elever under senare delen av hösten 2020 diskuterat hur trängsel i vissa elevutrymmen kan leda till knuffar och kommentarer som sedan kan utvecklas vidare (och även påverka studiero i intilliggande klassrum). Förslag till åtgärder för att förebygga detta har därefter tagits fram och frågan ska tas vidare till elevrådet och klasserna. Enligt kompletterande uppgifter från rektorn har också korridorerna i dessa elevutrymmen under senare delen av hösten lyfts som en viktig del av skolan som måste besökas av rastvärdar.

Av utredningen framgår att det sällan rör sig vuxna bland eleverna under raster, då ”hets”, kränkande språkbruk och trängsel enligt eleverna oftast förekommer. I huvudmannens åtgärdsredovisning anges schemalagda rastvakter som en åtgärd för att skapa en trygg skolmiljö. Elever i alla årskurser beskriver dock samstämmigt att det sällan är vuxna ute bland eleverna på rasterna, då incidenter och situationer som ”hets” oftast sker. Det finns vuxna i skolans café samt i ”lekhörnan”, som enligt huvudmannens redovisning är öppen tre förmiddagar i veckan, men det rör sig inga vuxna där eleverna är i övrigt på rasterna, säger eleverna. Om lärare går förbi, till exempel på väg till lärarrummet, så stannar de och säger till om ”det är kaos” och om det gäller

”fysiska saker”, säger eleverna. Några elever säger att de inte märker av att de vuxna bryr sig. Lärare och elevhälsa beskriver i intervju att det är på de längre rasterna som vuxna finns schemalagda som rastvärdar och lärare beskriver att de i övrigt har öppet till sina arbetsrum så att eleverna kan komma dit. I skolans kvalitetsrapport för läsåret 19/20 anges som utvecklingsförslag att ”bli bättre på att rastvakta” och att det finns ett fortsatt behov av att öka vuxennärvaron. Rektorn beskriver i intervju att de på skolan, bland annat på APT, har pratat om vikten av att vuxna, framförallt när man är schemalagd som rastvärd, befinner sig på platser som trygghetsenkäten har visat kan vara otrygga för eleverna. Rektorn beskriver att han har påmint lärarna om detta, men inte känner till hur det följs. Enligt elevhälsan kan det bli så att vuxna håller sig nära sitt ”eget” modulhus där man har sitt arbetsrum, och att det nog inte är uttalat hur och var de ska gå som rastvärd. Av kompletterande uppgifter från rektor framgår att det som framkommit i elevintervjuerna vid uppföljningen har medfört att rektorn gått ut med ett förtydligande om att det alltid behövs ersättare om man av någon anledning inte kan vara på sitt rastvärdspass och att de som är rastvärdar alltid ska använda väst för att uppmärksamma eleverna om att det finns rastvärdar.

Studiero

Av utredningen framgår att huvudmannen vidtagit flera åtgärder för att skolmiljön ska präglas av studiero. Av huvudmannen redovisning framgår bland annat att rektor och personal under medverkan av elever följt upp och arbetat vidare med skolans överenskommelser kring bland annat mobilpolicy, klassrumsplaceringar och lektionsstruktur för start och avslut på lektioner i syfte att främja studiero. Vidare har personal under medverkan av elever arbetat med att förtydliga och förankra nya ordningsregler från och med höstterminen 2020 samt gjort riktade insatser som samtal med enskilda elever och med vissa klasser där problem med bristande studiero varit större. Vidare har rektorn sett över organiseringen av stöd för elever för att därigenom också skapa ett lugnare arbetsklimat i klassrummet.

Av intervjuer med elever, personal och rektor framgår dock att studieron alltså brister i vissa klasser på Bleketskolan. Elever i en klass i årskurs 9 beskriver att studieron brister under större delen av skoldagen, då eleverna skriker till såväl varandra som till läraren och att eleverna kastar saker i klassrummet. Eleverna säger att det har varit så i klassen sedan de började på skolan. Elever i en klass i årskurs 8 beskriver att studieron i deras klass brister någon lektion per dag, speciellt i vissa ämnen och att det har blivit sämre jämfört med förra läsåret. Det är många elever som pratar med varandra hela tiden, och ibland går eleverna runt i klassrummet och pratar med varandra, säger eleverna. Läraren säger till, men eleverna lyssnar inte, varpå läraren blir arg och situationen förvärras, uppger en elev. När läraren går iväg till ett

grupprum blir det särskilt pratigt. Elever i årskurs 7 beskriver att det i en klass brukar vara pratigt i början av lektioner och att det tar tid för dem att komma igång med lektionen samt att det är vanligt att lektioner startar efter utsatt tid. Att det förekommer att lektioner startar efter utsatt tid är också något som noteras av Skolinspektionens inspektörer vid besök i några klasser. I flera andra klasser beskriver elever i intervjuer att studieron överlag är god och i vissa fall förbättrats sedan förra året. Det förekommer dock, enligt elever och lärare, att studieron kan störas av elever i andra klasser, som befinner sig utanför klassrummet. Några elever säger att de ofta blir störda under lektioner av saker som pågår utanför klassrummet, "det är alltid elever som knackar och bankar på fönster och dörrar och sedan springer i väg". Några elever som har sitt hemklassrum bredvid musiksalen uppger att ljud därifrån ofta stör deras undervisning. Detta bekräftas också av lärare som säger att det kommer mycket ljud från musiksalen som hörs i andra klassrum. Av skolans uppföljning av studiero kopplat till mobilförbud och klassrumsplaceringar som redovisas i skolans kvalitetsrapport efter läsåret 19/20 anges att det mot slutet av vårterminen var allt färre elever i årskurs 9 som efterföljde mobilregeln trots tillbud och kontakt med vårdnadshavare samt att några lärare uppgav att överenskommelsen inte alltid följs. Gällande klassrumsplaceringar uppgavs i uppföljningen att klassrumsplaceringarna inte alltid följs när det är vikarier och att studieron då försämras. Av intervjuer med elever framkommer att en del övergripande överenskommelser, för att skapa studiero på skolan, fortfarande inte alltid efterlevs av alla lärare som exempelvis mobilförbud och placering i klassrummet.

Rektorn beskriver i intervju att studieron överlag på skolan har förbättrats redan under vårterminen 2020, men bekräftar att det i vissa klasser fortfarande råder bristande studiero. Utöver de skolövergripande åtgärder för att förbättra studieron på skolan, som framgår av huvudmannens redovisning ovan, framkommer i intervju med rektor, lärare och elevhälsa att det i ett par klasser under höstterminen 2020 pågår särskilda insatser för att förbättra studieron.

Motivering till val av verktyg

Tjörns kommuns verksamhet uppfyller inte de krav som följer av gällande föreskrifter. Tjörns kommun föreläggs därför att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Grundläggande förutsättningar för skolenheten

Bedömning av brist

Skolinspektionen konstaterar att Tjörns kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Skolbiblioteket används för att stödja elevernas lärande och kunskapsutveckling. (2 kap. 36 § skollagen; Lgr 11, 2.2 Kunskaper, 2.8 Rektorns ansvar)

Åtgärder

Huvudmannen ska säkerställa att användningen av skolbiblioteket sker i enlighet med författningskraven. Skolinspektionen bedömer att huvudmannen därför behöver vidta nedanstående åtgärder.

- Se till att rektorn säkerställer att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, får information om, tillgång till och möjlighet att använda skolbiblioteket.
- Se till att rektorn säkerställer att det planerade arbetet för skolbibliotekets användning i undervisningen, för att stödja elevernas lärande och kunskapsutveckling, genomförs/fullföljs i den mån detta inte redan har skett. Rektorn ska därefter följa upp detta arbete och, vid behov, vidta ytterligare åtgärder för se till att skolbiblioteket används i undervisningen.

Motivering till bedömning av brist

Skolinspektionens bedömning efter uppföljning av tillsynen

Skolinspektionen bedömer att skolbiblioteket fortfarande inte används för att stödja elevernas lärande och kunskapsutveckling och att tillräckliga åtgärder inte vidtagits för att avhjälpa bristen. Av utredningen framgår visserligen att skolenheten, sedan Skolinspektionens senaste tillsynsbeslut, har följt upp och analyserat användningen av skolbiblioteket och att det finns planer för hur biblioteket i högre grad ska användas i undervisningen. Skolinspektionens utredning visar dock att detta arbete ännu inte har fått genomslag i verksamheten. Flera delar av det planerade utvecklingsarbetet har ännu inte genomförts och lärarna och elevernas användning av biblioteket har inte förändrats nämnvärt genom de åtgärder som vidtagits. Det är fortsatt så att biblioteket inte används som en del av undervisningen, med undantag av att eleverna ibland går dit och lånar en bok för läsning i språkämnerna. Öppettiderna för skolbiblioteket är alltså begränsade, nu till två dagar i veckan då biblioteket är öppet och bemannat. Huvudmannen och rektorn måste därför se till att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, får information om, tillgång till och möjlighet att använda skolbiblioteket så att skolbiblioteket används för att stödja elevernas lärande och kunskapsutveckling. I detta ingår att rektorn säkerställer att det planerade arbetet för skolbibliotekets användning i undervisningen genomförs/fullföljs i den mån detta inte redan har skett. Rektorn ska också följa upp detta arbete

och, vid behov, vidta ytterligare åtgärder för se till att skolbiblioteket används i undervisningen.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att eleverna i grundskolan ska ha tillgång till skolbibliotek (2 kap. 36 § skollagen). Enligt läroplanen har rektorn ett särskilt ansvar för att skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges aktivt lärarstöd och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, bland annat skolbibliotek och digitala verktyg. Rektorn har också ett särskilt ansvar för att skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens (Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar). Enligt förarbetena till skollagen avses med skolbibliotek en gemensam och ordnad resurs av medier och information som ställs till elevernas och lärarnas förfogande och ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande. Skolbiblioteket spelar en viktig roll för att stimulera elevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material inom utbildningen (prop. 2009/10:165, s. 284).

Skolinspektionens tidigare beslut

I beslutet den 26 mars 2020 konstaterade Skolinspektionen att skolbiblioteket på Bleketskolan inte används för att stödja elevernas lärande och kunskapsutveckling. Utredningen visade att biblioteket vid tiden för besöket endast var öppet en dag i veckan och att lärarna inte använder skolbiblioteket som en resurs i undervisningen med enstaka undantag för lån av skönlitteratur vid undervisning i språk.

Huvudmannens redovisade åtgärder

I huvudmannens skriftliga redovisning av åtgärder uppges att skolans ämneslag i svenska haft möten med kommunens skolbibliotekarier och litteraturpedagog i syfte att hitta nya strukturer för, och förbättrad kvalitet på samarbetet mellan lärare, skolbibliotekarier och litteraturpedagog. En uppföljning och analys av användningen av skolenhetens skolbibliotek redovisas i huvudmannens svar och utifrån denna uppföljning har ett antal utvecklingsåtgärder angivits. Bland åtgärderna anges bland annat följande. En struktur utarbetas för möten under läsåret med ämneslärare, skolbibliotekarie och litteraturpedagog. Bibliotekets öppettider fastställs tidigare vid termins-/läsårsstart och det ges tydligare information om detta till eleverna. Förbättrade förutsättningar för samarbete mellan lärare och skolbibliotekarieverksamheten genom digitala samarbetsytor. Inbokade lektionsbesök av skolbibliotekarier/litteraturpedagog (för genomgång av bokning genom de

digitala verktygen för kontakt och för att stämma av inför lektionsbesök och boksamtal). Litteraturpedagog knyts till projekt och temaarbeten i undervisningen. Bokpoolen görs tillgänglig via Teams så att lärare får överblick över skolbibliotekets bokbestånd och kan boka böcker direkt. En del åtgärder och inslag anges vara planerade preliminärt, såsom datum för boksamtal i samarbete med litteraturpedagog eller skolbibliotekarie och lektioner i källkritik med skolbibliotekarie som resurs. Andra åtgärder är genomförda, såsom utökad öppethållande av biblioteket till två dagar i veckan, genom att personal från skolan bemannar biblioteket. I huvudmannens svar redovisas också resultatet av en elevenkät om biblioteksanvändning som genomfördes i maj 2020 och som kommer att vara en del av skolans systematiska kvalitetsarbete. Av resultatet framgår att en majoritet av eleverna inte använder skolbiblioteket mer än några gånger per termin eller läsår (cirka hälften av skolans elever besvarade enkäten). Vidare beskrivs att eleverna genom ne.se har tillgång till och kan söka referenslitteratur.

Skolinspektionens uppföljningsbesök

Av utredningen framkommer att trots att vissa åtgärder vidtagits så används skolbiblioteket fortfarande inte i undervisningen för att stödja elevernas lärande och kunskapsutveckling. I intervjuer med elever i olika årskurser beskriver eleverna samstämmigt att de sällan använder skolbiblioteket i undervisningen, med undantag för att de ibland går till biblioteket och lånar en bok som de ska läsa på lektioner i svenska, och att detta är på samma sätt som tidigare läsår. Några elever beskriver att lärare i svenska också försöker uppmuntra eleverna att gå till biblioteket och låna en bok. Enligt eleverna har en del klasser under hösten fått en genomgång/introduktion av biblioteket och hur man använder det och andra har inte det. Fler elever uppger att de inte har fått lektioner i till exempel källkritik eller haft "bokprat". I intervju med lärare bekräftas elevernas beskrivning av att de sällan använder biblioteket i undervisningen och att användningen begränsas till vissa ämnen. Rektor och lärare beskriver i intervjuer att biblioteket numera är öppet och bemannat två dagar i veckan, jämfört med en dag i veckan som det var tidigare. I intervjuer med elever framkommer att det bland elever fortfarande finns en upplevelse av att biblioteket "alltid är stängt" och att en del elever är osäkra på när biblioteket är öppet. I intervjuer med rektor och lärare framkommer också att skolans datasystem/webbkatalog har förändrats så att det numera är lättare för såväl lärare som elever att söka litteratur som finns på skolans bibliotek och litteratur som kan lånas in till skolbiblioteket från kommunbiblioteket. Lärarna beskriver vidare att skolans bibliotek har gjorts i ordning för att främja användningen. Lärarna beskriver att de är mitt i processen att utveckla och öka användningen av biblioteket. De har bland annat planer på att använda biblioteket för en genomgång i källkritik, men att det arbetet har ännu inte påbörjats i klasserna.

Vidare beskriver lärarna att arbetslagsledarna har tagit upp frågan om biblioteket i arbetslagen och uppmuntrat lärarna att använda biblioteket i undervisningen, men att arbetet ännu bara är i startgroparna och att lärarna funderar över hur det ska användas eller användas mer i undervisningen. Rektorn beskriver att han har uppdragit åt samtliga klasser att träffa skolbibliotekarien och att det nu görs ett gemensamt arbete på skolan kring användningen av skolbiblioteket. I kompletterande information från rektorn framgår att "bokprat" och lektioner i källkritik, som angivits i huvudmannens åtgärdsredovisning, av olika anledningar blivit försenade, men att datum för när detta kommer att ske bokas in i slutet av november 2020.

Motivering till val av verktyg

Tjörns kommuns verksamhet uppfyller inte de krav som följer av gällande föreskrifter. Tjörns kommun föreläggs därför att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna

Avhjälp brist i verksamheten

Grundläggande förutsättningar för skolenheten

Tidigare konstaterad brist

Skolinspektionen konstaterade i tidigare beslut att Tjörns kommun inte uppfyllde författningskraven avseende att:

- Elevhälsan arbetar främst förebyggande och hälsofrämjande och stödjer elevernas utveckling mot utbildningens mål. (2 kap. 25 § skollagen; Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar)

Motivering till Skolinspektionens bedömning att bristen nu är avhjälp

Skolinspektionen beslutade den 26 mars 2020 att förelägga Tjörns kommun att senast den 11 september 2020 vidta åtgärder för säkerställa att elevhälsan arbetar främst förebyggande och hälsofrämjande och stödjer elevernas utveckling mot utbildningens mål. Bedömningen gjordes mot bakgrund av att Skolinspektionens utredning visade att elevhälsans kompetenser inte togs tillvara i det förebyggande och hälsofrämjande arbete som sker på skolan.

Skolinspektionen bedömer att det vid uppföljningen av tillsynen inte har framkommit annat än att Tjörns kommun har vidtagit åtgärder för att påtalad brist ska anses avhjälp. Denna bedömning görs utifrån huvudmannens skriftliga redovisning av åtgärder samt information som framkommit vid Skolinspektionens uppföljningsbesök/-intervjuer.

Av utredningen framkommer att elevhälsans numera driver och/eller är involverade i flera insatser och inslag av förebyggande och hälsofrämjande karaktär på skolan. De förebyggande och hälsofrämjande insatser som elevhälsan är involverad i och som vid tiden för Skolinspektionens förra besök på skolan var i planerings- eller startskede, har därefter genomförts, under det senaste året och sker numera återkommande på skolan. Ett årshjul för elevhälsans återkommande förebyggande och hälsofrämjande insatser har tagits fram. Sådana återkommande insatser är bland annat två olika projekt som syftar till att förebygga psykisk ohälsa/främja psykisk hälsa i årskurs 8 respektive 9, temaveckan "vecka fri från våld" i alla årskurser, arbete kring ANDT (alkohol, narkotika, droger, tobak) i alla årskurser, sex- och samlevnad i årskurs 8, och "hälsolektion" i årskurs 8.

Enligt huvudmannens åtgärdsredovisning har elevhälsans uppdrag gällande förebyggande och hälsofrämjande arbete tydliggjorts och presenterats för alla elever och all personal på skolan. Vidare framgår av intervjuer med elevhälsan, rektorn och lärarna att detta arbete har fått större fokus genom att det förebyggande och hälsofrämjande arbetet har förts in som en stående punkt i elevhälsans möten. Vidare uppger lärare att de vid de arbetslagsmöten som elevhälsan medverkar på en gång i månaden pratar om hur de ska arbeta främjande och att lärarna då får rådgivning och kan diskutera frågor med elevhälsan. I dessa möten lyfts inte enskilda elevärenden, säger lärarna i intervju. I beskrivningen av elevhälsans uppdrag anges att nytt för innevarande läsår är att innehållet i dessa möten är att lärare lyfter dilemman i klassrummet som utgångspunkt för diskussion. Därtill framgår av åtgärdsredovisningen och intervjuer med lärare och elevhälsa att kuratorn är mer involverad i trygghetsteamets arbete än tidigare, och deltar på trygghetsteamets möten två gånger i veckan.

På Skolinspektionens vägnar

X Helena Boëthius

X Linda Svensson

Enhetschef
Signerat av: Helena Boëthius

Föredragande
Signerat av: Linda Svensson

I ärendets slutliga handläggning har utredare Mahlin Hjertstrand och regionstabsjurist Johan Kylanfelt deltagit